

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

*MD - 2012, mun. Chișinău,
str. 31 August 1989, nr. 82
tel.: +373 22 20 14 24
web: www.justice.gov.md,
e-mail: secretariat@justice.gov.md*

28.02.2024 nr. 04/2-1881
La nr. 21-02/556 din 26.02.2024

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

Cu referire la proiectul definitivat al legii privind organizarea și funcționarea camerelor agricole (**număr unic 937/MAIA/2023**), comunicăm următoarele.

1. La art. 2 noțiunea „cameră agricolă” se vor exclude cuvintele „de fermieri”, or, camerele agricole se instituie prin lege.

2. La art.7, literele nu sunt enumerate în ordine consecutivă, or, lit. a) urmează a fi succedată de lit. b) (obiecție similară și la art. 12 alin. (2), art. 14 alin. (2), art. 22 alin. (2), art. 30 alin. (2), art. 32).

3. Prevederea de la art. 8 alin. (3) este similară cu prevederea de la art. 9 alin. (3) lit. b), prin urmare, propunem excluderea acesteia.

4. La art. 9 alin. (1) lit. b) sintagma „date în acest sens” este lipsită de previzibilitate, motiv pentru care se va revizui.

5. La art. 10 alin. (1), propunem următoarea redacție: „(1) Ședința Adunării Generale a camerei agricole se desfășoară cu prezența reprezentanților membrilor camerei agricole regionale”.

6. La art. 11 alin. (1) și art. 12 alin. (2) lit. c), cuvintele „de constituire” se vor exclude, or, camerele agricole se instituie prin lege, iar organul de conducere care urmează să aprobe statutul și ulterioarele modificări la acesta este adunarea generală.

7. La art. 14 alin. (2) lit. i) opțiunea fondării societăților comerciale de către camerele agricole este în dezacord cu scopul creării organizațiilor profesionale, motiv pentru care necesită a fi exclusă.

8. La art. 15 se vor revizui alin. (4), (5) și (7) pentru a reflecta și situația convocării adunării generale de către cel puțin 10% din numărul total al membrilor camerei agricole. Astfel, în cazul în care consiliul camerei agricole nu convoacă adunarea generală la solicitarea membrilor camerei, toate acțiunile ce țin de convocarea adunării generale urmează a fi desfășurate de ultimii.

9. La art. 17 alin. (2) lit. b), se vor uniformiza trimiterile la articole, alineate sau litere. Astfel, în textul proiectului normei se vor utiliza abrevierile acestora (obiecție valabilă și la art. 33 alin. (2), art. 35 alin. (2)).

10. La art. 17 alin. (2) lit. c) și d) remarcăm că, ordinea de zi și luările de cuvânt la adunarea generală se indică în procesul-verbal al adunării și nu reprezintă documente separate. În cazul lit. d) ar putea fi anexate la proces-verbal declarațiile și opiniile separate care au fost prezentate în formă scrisă.

11. La art. 18 alin. (2) lit. e) se va revedea atribuția Consiliului camerei agricole de a elabora planul de activitate, rapoartele anuale și alte documente în contextul în care potrivit art. 22 alin. (2) lit. e) atribuția respectivă este pusă în sarcina directorului executiv. Propunem să se indice că Consiliul coordonează respectivele documente.

12. La art. 22:

1) La alin. (2) lit. f) cuvintele „pagina web” se vor substitui cu cuvintele „pagina web oficială” în conformitate cu terminologia din legislație.

2) Ținând cont de prevederile *Codului muncii*, la alin. (2) lit. k), se va revizui expresia „desface raporturile” or, codul operează cu termenul „încetarea raporturilor de muncă” (obiecție valabilă și la art. 29 alin. (3) lit. e)).

13. La art. 25 alin. (3), cuvântul „delegare” se va substitui cu cuvântul „desemnare” (obiecție similară și la alin. (4)).

14. Art. 25 alin. (7) se va preciza că hotărârile Congresului Național se adoptă cu votul majorității simple a membrilor prezenți. Totodată, pentru a respecta succesiunea expunerilor, propunem ca alineatul în cauză să vie expus după alineatul ce prevede reconvocarea Congresului Național (propunere valabilă și pentru art. 27 alin. (4)).

15. La art. 26 propunem să se stabilească competența Congresului Național de a aproba mărimea cotizației de membru.

16. La art. 33 alin. (2) atragem atenția că articolul la care s-a făcut trimitere se referă la modul de calculare și achitare a cotizației de membru la camerele agricole regionale, pe când art. 33 se referă și la Camera Agricolă Națională. Prin urmare, propunem să se facă trimitere la statutul camerei agricole.

17. La Capitolul VI remarcăm că respectivul fiind un element de structură complex, nu poate fi constituit dintr-un singur articol.

18. La art. 35 alin. (2) se va preciza că este vorba de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

Secretar de stat

Stanislav COPEȚCHI

Digitally signed by Copețchi Stanislav
Date: 2024.02.28 12:07:25 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Ex: D. Bacalim, m. 18¹
Tel: 022 20-14-35
diana.bacalim@justice.gov.md

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

*MD - 2012, mun. Chișinău,
str. 31 August 1989, nr. 82
tel.: +373 22 20 14 24
web: www.justice.gov.md,
e-mail: secretariat@justice.gov.md*

23.11.2023 nr. 04/2-10338
La nr. 18-69-11656 din 6.11.2023

**Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
Cancelaria de Stat**

Cu referire la proiectul *hotărârii Guvernului privind aprobarea proiectului de lege privind organizarea și funcționarea camerelor agricole (număr unic 937/MAIA/2023)*, comunicăm următoarele.

Potrivit notei informative, proiectul este elaborat în scopul asigurării unui sistem instituțional agricol eficient și pertinent realizării priorităților de dezvoltare a sectorului agricol și a mediului rural, prin crearea unui cadru legal favorabil dezvoltării și funcționării sistemului camerelor agricole în Republica Moldova în contextul asocierii la Uniunea Europeană (UE). Conceptul camerelor agricole are la bază principiul autogestionării fermierilor, astfel încât 10 camere agricole regionale și una națională vor fi constituite și administrate în exclusivitate de către fermieri, cu scopul de reprezentare și promovare a intereselor acestora, prin oferirea suportului, prin consultanță, formare și asistență în aplicarea la diverse proiecte, fonduri, programe și măsuri de sprijin oferite de UE, dar și pentru promovarea produselor acestora.

În context, sub aspect conceptual, semnalăm că statutul și modul de constituire al camerelor agricole, prevăzute în proiect, nu cadrează cu principiile de reglementare a activității organizațiilor necomerciale, statuate la art. 3 din *Legea nr. 86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale*, în temeiul cărora organizația necomercială se constituie benevol. Nimeni nu poate fi constrâns să fondeze organizații necomerciale, să devină membru al unei asociații obștești sau să fie sancționat pentru că a fondat, pentru că este sau nu este membru al unei organizații necomerciale. În acest sens, atenționăm că prevederea de la art. 8 alin. (2) din proiectul legii speciale, în conformitate cu care „calitatea de membru al camerei agricole regionale este obținută cu titlu imperativ prin efectul prezentei legi” urmează a fi revizuită prin prisma normei din legea generală or, proiectul actului normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de același nivel cu care se află în conexiune. Ținând cont că persoana devine membru al asociației în mod benevol, deducem că și cotizațiile anuale de membru se achită benevol, acestea constituind surse de venit ale asociației care sunt achitate doar de membri.

Totodată, prezintă neclaritate statutul camerelor agricole în raport cu statutul altor structuri, constituite conform legislației în vigoare în scopul apărării drepturilor și intereselor profesionale, economice, de muncă și sociale colective și individuale ale membrilor lor (spre exemplu, sindicate).

Un alt aspect problematic identificat îl constituie reglementările prin care autoritățile publice intervin în activitatea camerelor agricole, prin numirea de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a membrilor Grupului de inițiativă responsabili pentru crearea acestor camere, avizarea listelor membrilor a acestor camere, prin aprobarea de către Guvern a cotizației de membru camerei agricole ș.a. Prin astfel de reglementări normative s-ar încălca principiul independenței și libertății în stabilirea structurii interne, scopurilor și activităților proprii pentru o organizație necomercială.

Drept urmare, proiectul se va revedea conceptual, luând în considerare aspectele evocate.

Concomitent, cu referire la textul propriu-zis al proiectului, menționăm următoarele observații:

La proiectul hotărârii Guvernului:

În conformitate cu art. 42 alin. (4) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, dacă se modifică un singur act normativ, în denumirea noului act se indică numărul, anul și denumirea integrală a actului normativ modificat. Ținând cont că prin proiectul legii se modifică art. 10 alin. (8) din *Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deținatizarea proprietății publice*, în denumire la proiectul hotărârii Guvernului și în cuprinsul hotărârii se va indica actul normativ care se propune a fi modificat.

La proiectul legii:

1. La art. 3 alin. (2), expresia „caracter consultativ obligatoriu” în raport cu camerele agricole este una contradictorie și nu poate fi acceptată în formula propusă, iar cuvintele „autorități și instituții ale administrației publice centrale și locale” se vor revizui, având în vedere că instituțiile nu sunt ale administrației publice centrale și locale. Instituțiile publice pot fi din sfera de competență a ministerului și pot avea o anumită autoritate publică în calitate de fondator (a se vedea art. 32 din *Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate*) sau instituțiile publice pot fi în subordinea consiliului local (a se vedea *Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală*).

2. În conformitate cu art. 54 alin. (1) lit. d) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, aceleași noțiuni se exprimă prin aceiași termeni. Prin urmare, la art. 3 alin. (3) lit. b), noțiunile „fermieri” și „agricultori” se vor uniformiza.

3. La art. 7:

1) Art. 7 este constituit din un singur alineat, prin urmare, acesta nu se va numerota (obiecție valabilă și la art. 34).

2) Ținând cont de prevederile Legii nr. 436/2006 privind administrația publică locală, la alin. (1) lit. a), noțiunea „autorităților publice locale” se vor substitui cu noțiunea „autorităților administrației publice locale”.

4. La art. 8 alin. (1), se va revizui referința la condițiile prevăzute la art. 2 lit. a) or, art. 2 nu are lit. a). Totodată, la redactarea acestui articol se va ține cont de aspectele menționate mai sus.

5. La art. 11 alin. (4) lit. d), cuvintele „paginii web” se vor substitui cu cuvintele „paginii web oficiale” astfel cum este indicat în *Regulamentul cu privire la site-urile web oficiale ale autorităților și instituțiilor publice și la cerințele minime privind profilurile de socializare ale acestora, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 728/2023*.

6. Dispoziția de la art. 12 alin. (5) din proiect se va revizui prin prisma art. 12 alin. (8) din *Legea nr. 86/2020*, în conformitate cu care procesul-verbal al ședinței de constituire conține în mod obligatoriu date despre alegerea organelor de conducere și de control, date privind desemnarea persoanei împuternicită să reprezinte organizația necomercială în procesul înregistrării, informații cu privire la sediul organizației, date de contact, inclusiv adresa electronică. Procesul-verbal al ședinței de constituire a asociației obștești prevede mărimea cotizației de membru. Ținând cont de prevederea legală enunțată, dispoziția de la art. 12 alin. (5) se va ajusta corespunzător. Totodată, menționăm că în conformitate cu art. 12 alin. (5) din *Legea nr. 86/2020*, statutul asociației obștești se aprobă de către adunarea generală a fondatorilor, fiind semnat de către toți fondatorii la momentul constituirii. Prin urmare, cuvintele „statutul camerei agricole” va fi succedat de cuvintele „aprobat de adunarea generală a fondatorilor”.

7. La art. 13:

1) Dispozițiile de la art. 13 alin. (2) din proiect care indică ce prevederi trebuie să conțină statutul se vor revizui prin prisma art. 12 alin. (2) din *Legea nr. 86/2020* care conțin mențiuni privind forma juridică de organizare, procedura de constituire, reorganizare și încetare a activității.

2) La alin. (2) lit. k), din sintagma „legislației în vigoare” se vor exclude cuvintele „în vigoare” ca fiind inutile. Regula generală este că referințele la actele normative reprezintă referințe la legislația în vigoare și doar pentru excepțiile de la regulă se va specifica dacă este vorba despre legislația aplicabilă la un anumit moment.

8. La art. 14 alin. (2) lit. d), se va ține cont că, unele persoane fizice, în virtutea anumitor circumstanțe de ordin personal și/sau religios, au renunțat la numărul de identificare de stat și dețin buletine de identitate provizorii, fără IDNP.

9. La art. 17 alin. (4), se va revizui referința la alin. (3) lit. c), or, alin. (3) nu are lit. c).

10. La art. 18:

1) În conformitate cu art. 18 alin. (4) din *Legea nr. 86/2020*, ședința organului suprem de conducere este deliberativă dacă la ea participă mai mult de jumătate din membrii săi. Ținând cont de prevederea legală enunțată, la alin. (2), textul „cel puțin 50% din numărul total al reprezentanților membrilor camerei agricole regionale” se va substitui cu cuvintele „mai mult de jumătate din membrii săi”.

2) În conformitate cu art. 18 alin. (7) din *Legea nr. 86/2020*, hotărârea cu privire la reorganizarea sau lichidarea benevolă a asociației obștești și a fundației se ia cu cel puțin 2/3 din voturi. Având în vedere prevederea legală enunțată, dispoziția de la alin. (4) se va completa cu mențiuni în acest sens.

11. La art. 19 alin. (4), considerăm oportun ca procesul-verbal al adunării generale să fie semnat și de membrii adunării generale (obiecție valabilă și la art. 22 alin. (7)).

12. La art. 23:

1) Ținând cont de prevederile art. 19 alin. (3) din *Legea nr. 86/2020*, în conformitate cu care administratorul întocmește anual raportul cu privire la activitatea organizației necomerciale și îl transmite organelor de conducere în modul prevăzut de statut, asigură publicarea raportului anual cu privire la activitatea organizației necomerciale, alin. (2) se va completa cu mențiuni în acest sens.

2) Termenul „entitate” este mai larg și include inclusiv instituții și organizații. Prin urmare, la alin. (2) lit. f), termenul „instituții și organizații” se va substitui cu termenul „entități”.

3) La alin. (2) lit. h), cuvântul „prevederile” este indicat de două ori, prin urmare, cuvântul indicat în mod repetat se va exclude.

13. La art. 29 alin. (5), din sintagma „15 zile calendaristice” se va exclude cuvântul „calendaristice” ca fiind inutil, reprezentând regula generală de calculare a termenului. În actele normative se specifică tipul perioadei doar în cazul în care termenul în care urmează a fi îndeplinite anumite acțiuni se calculează diferit decât cel general.

14. Ținând cont de prevederile *Legii nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate*, la art. 32 alin. (2), cuvintele „autoritățile publice centrale” se vor substitui cu cuvintele „autoritățile administrației publice centrale”.

15. Dispozițiile de la art. 33 alin. (1) și (2) se vor indica într-un singur alineat, în vederea redactării acestora.

16. La art. 35, alin. (3) lit. b), textul „articolul 3 alin. (1)” se va substitui cu textul „art. 4 alin. (1)” or, categoriile fermierilor sunt prevăzute la art. 4 alin. (1) din *Legea nr. 71/2023 cu privire la subvenționarea în agricultură și mediul rural*.

17. La art. 36 alin. (4), cuvântul „membrii” se va exclude, deoarece este indicat eronat.

18. La art. 37:

1) La alin. (1), subliniem că formularea „intră în vigoare după 3 luni” este defectuoasă, fiind necesar a se substitui cuvântul „după” cu cuvintele „la expirarea a”. Cuvântul „publicării” va fi succedat de cuvintele „în Monitorul Oficial al Republicii Moldova” (obiecție valabilă și la alin. (2)).

2) La alin. (2), liniile se vor exclude deoarece nu sunt caracteristice actelor normative.

3) Potrivit alin. (3), Guvernul va identifica spațiile necesare pentru sediul camerelor agricole regionale, cu acordarea lor în comodat. Cu privire la prevederea enunțată, menționăm că ținând cont că camerele agricole constituie o asociație, adoptarea unei norme derogatorii va constitui un precedent periculos pentru alte organizații necomerciale să solicite aplicarea aceluiași tratament și față de ei, prin acordarea înlesnirilor comparabile. Adicional, se va ține cont că, exceptarea frecventă de la normele legislației în vigoare nu reprezintă un remediu oportun pentru susținerea unor sau altor categorii de subiecți, motiv pentru care propunem examinarea opțiunii alocării sprijinului financiar sau material astfel cum este indicat la art. 5 din *Legea nr. 86/2020*.

19. În conformitate cu art. 54 alin. (1) lit. i) din *Legea nr. 100/2017*, exprimarea prin abrevieri a unor denumiri sau termeni se poate face numai după explicarea acestora în text, la prima folosire. Prin urmare, la art. 38 alin. (2), abrevierea „UTA” se va substitui cu denumirea completă (obiecție valabilă și la poziția zece din Anexa la lege).

20. Ținând cont de obiecția expusă la art. 37 alin. (3), se va reexamina art. 39 din proiect, prin care se propune completarea art. 10 alin. (8) din *Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice* cu lit. f), prin care să fie permisă înstrăinarea cu titlu gratuit sau darea în comodat persoanelor fizice sau persoanelor juridice cu capital privat a bunurilor domeniului privat al statului sau al unității administrativ-teritoriale destinate creării și funcționării camerelor agricole.

21. *La Anexă*, ținând cont de prevederile art. 8 din *Legea nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova*, menționăm că statutul de municipiu nu se atribuie doar mun. Chișinău și Bălți, prin urmare, în coloanele a treia și a patra se va menționa statut de municipiu la toate orașele indicate. În acest sens, se va corecta și denumirea coloanei a patra din tabel.

Secretar de stat

Digitally signed by Copetchi Stanislav
Date: 2023.11.24 09:59:10 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
Tel: 022 20-14-35 diana.bacalim@justice.gov.md

Stanislav COPETCHI

Ex: D.Bacalim, m. 267¹

Tel: 022 20-14-35 diana.bacalim@justice.gov.md

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

*MD - 2012, mun. Chișinău,
str. 31 August 1989, nr. 82
tel.: +373 22 20 14 24
web: www.justice.gov.md,
e-mail: secretariat@justice.gov.md*

01.02.2024 nr. 04/2-955
La nr. 21-03/93 din 24.01.2024

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

Cu referire la proiectul definitivat al legii privind organizarea și funcționarea camerelor agricole (**număr unic 937/MAIA/2023**), comunicăm următoarele.

Din punct de vedere conceptual:

În nota informativă la proiectul de lege sunt indicate următoarele argumente ce ar justifica conceptul dezvoltat prin inițiativa legislativă lansată:

- caracterul imperativ al normei care prevede obligativitatea calității de membru al camerei agricole pentru fermieri este pasibil a fi realizat prin intermediul unei derogări de la prevederile art. 3 alin. (1) din *Legea nr. 86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale*, și este impus de necesitatea încorporării tuturor fermierilor, care întrunesc condițiile cerute de lege;

- în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (11) din *Legea nr. 86/2020*, statul poate interveni în activitatea organizațiilor necomerciale doar dacă aceasta constituie o măsură necesară într-o societate democratică pentru a asigura securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii sau prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și libertăților altora;

- în speță, necesitatea intervenirii statului în activitatea organizațiilor necomerciale prin crearea camerelor agricole, se justifică prin creșterea rezilienței fermierilor, consolidarea acestora și crearea unui climat favorabil pentru dezvoltarea și racordarea lor la cele mai noi tendințe, garantând în consecință securitatea alimentară a statului;

- această derogare poate fi percepută drept o „limitate a libertății de asociere”, însă beneficiile de care vor profita fermierii pe seama apartenenței lor la camera agricolă sunt în măsură să „compenseze” efectul normei respective.

În esență, se observă că prin prezentul proiect de act normativ se intenționează a se deroga de la regula libertății persoanei de a se asocia. Consemnăm că dreptul la libertatea de asociere nu este unul absolut, ci unul relativ. Prin urmare, de la acesta se poate deroga. Totuși, precizăm că orice ingerință în dreptul la libertatea de asociere trebuie să urmărească cel puțin unul dintre scopurile legitime prevăzute la § 2 art. 11 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului: securitatea națională sau siguranța publică, apărarea ordinii sau prevenirea

infrafracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei, și protecția drepturilor și libertăților altora. În principiu, același lucru este statuat la art. 5 alin. (11) din *Legea nr. 86/2020* (fapt reținut chiar de autorul proiectului în cuprinsul notei informative).

De asemenea, consemnăm că, în conformitate cu art. 54 alin. (1) din Constituție, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infrafracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. **Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.**

De menționat că excepțiile de la libertatea de asociere trebuie interpretate în sens restrâns, astfel încât enumerarea lor să fie strict exhaustivă și definiția acestor excepții să fie în mod necesar restrictivă (*Sidiropoulos și alții împotriva Greciei, 1998, § 38*).

În nota informativă la proiectul de act normativ sunt inserate insuficiente motive/argumente care să justifice ingerința statului în dreptul la libertatea de asociere.

Subliniem că, atât art. 11 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului statuează că, orice persoană are dreptul la libertate de asociere, cât și Declarația Universală a Drepturilor Omului la art. 20 prevede că orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și asociere pașnică. Astfel, nimeni nu poate fi silit să facă parte dintr-o asociație.

De menționat că, în corespundere cu art. 11 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului libertatea de asociere include un drept de asociere negativ, altfel spus dreptul de a nu fi constrâns la afilierea la o asociație. Art. 11 vizează în esență să protejeze individul împotriva oricărei ingerințe arbitrare a puterilor publice în exercitarea drepturilor pe care le consacră.

În avizul nr. 04/2-11234 din 20.12.2023, Ministerul Justiției a menționat că statutul și modul de constituire al camerelor agricole, așa cum este prevăzut în proiect, nu cadrează cu principiile de reglementare a activității organizațiilor necomerciale, statuate la art. 3 din *Legea nr. 86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale*, în temeiul cărora organizația necomercială se constituie benevol. Nimeni nu poate fi constrâns să fondeze organizații necomerciale, să devină membru al unei asociații obștești sau să fie sancționat pentru că a fondat, pentru că

este sau nu este membru al unei organizații necomerciale. Prin urmare, în acel aviz Ministerul Justiției a înaintat propunerea ca prevederea de la art. 8 alin. (2) din proiectul legii speciale, în conformitate cu care „calitatea de membru al camerei agricole regionale este obținută cu titlu imperativ prin efectul prezentei legi” să fie revizuită prin prisma normei din legea generală, i.e. prin prisma *Legii nr. 86/2020*, or, proiectul actului normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de același nivel cu care se află în conexiune.

Pornind de la prevederile constituționale, se consideră inacceptabilă imixtiunea autorităților publice în activitatea organizațiilor necomerciale. Cadrul juridic existent (*Legea nr. 86/2020*) nu prevede posibilitatea ca o autoritate publică să impună calitatea de membru în cadrul unei organizații necomerciale, deoarece aceasta ar contraveni principiului constituirii benevole. Mai mult, asemenea prevederi ar pune fermierii în condiții inegale față de alți antreprenori.

Norma care stabilește obținerea calității de membru al camerei agricole, în mod imperativ, contravine conceptului de organizație necomercială în care calitatea de membru se obține pe baza principiilor benevole și nu prin efectul legii.

Având în vedere aspectele evocate, din punct de vedere conceptual, Ministerul Justiției, în avizul sus-indicat, a recomandat ca dispoziția de la art. 8 alin. (2) lit. a) să fie revizuită integral, în special, să fie excluse cuvintele „în mod obligatoriu, prin efectul prezentei legi”. Deși autorul proiectului a acceptat obiecția enunțată, în proiectul definitivat, alin. (2) din articolul menționat a fost completat cu mențiuni privind derogarea de la art. 3 alin. (1) din *Legea nr. 86/2020*.

Totodată, sesizăm că derogarea enunțată nu are fundamentare legală, întrucât argumentele din nota informativă aduse în susținerea acestei derogări sunt insuficiente. Atât timp cât costurile financiare sunt impuse membrilor unei organizații necomerciale, aceștia nu pot fi constrânși să devină membri ai unei asemenea organizații sau să fie sancționați pentru că nu sunt membri ai unei atare organizații necomerciale.

Toate acestea demonstrează că autorul proiectului nu a probat faptul trecerii testului de proporționalitate a normelor în discuție. Mai exact, autorul proiectului nu a adus suficiente argumente că ingerința în dreptul la libertatea de asociere este necesară, i.e. că există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat.

Adițional, menționăm că legislația națională nu atribuie ministerelor dreptul de a crea organizații necomerciale în scopul dezvoltării sectorului agricol la care se face referință în lege. Or, potrivit art. 11 alin. (3) din *Legea nr. 86/2020* autoritățile și instituțiile publice, întreprinderile de stat și municipale **nu pot constitui organizații necomerciale și nu pot deveni membri ai asociațiilor obștești.**

Curtea Constituțională în jurisprudența sa a menționat că pornind de la prevederile constituționale, se consideră inacceptabilă imixtiunea organelor de stat și a persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea asociațiilor obștești, exceptând cazurile prevăzute de lege, după cum este inacceptabil și amestecul asociațiilor obștești în activitatea organelor de stat și a persoanelor cu funcții de răspundere (*Hotărârea Curții Constituționale nr. 28/1996*).

Potrivit jurisprudenței Curții de la Strasbourg, elementele de care trebuie să se țină seama pentru a stabili dacă o asociație trebuie considerată privată sau publică sunt: dacă a fost înființată de persoane particulare sau de legiuitor; dacă face parte integrantă din structurile statului; dacă a fost investită cu competențe administrative, de reglementare și disciplinare; și dacă urmărește un scop de interes general.

În context, un aspect problematic identificat îl constituie reglementarea de la art. 29 alin. (1) prin care Consiliul Coordonator al Camerei Agricole Naționale este constituit din un reprezentant al Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, desemnat prin ordinul ministrului agriculturii și industriei alimentare.

În acest sens, în avizul său anterior, Ministerul Justiției a menționat că autoritățile publice nu pot interveni în activitatea camerelor agricole, prin participarea la adoptarea deciziilor pe marginea problemelor generale privind activitatea Camerei Agricole Naționale, numirea în funcție a directorului organului executiv ș.a. Prin astfel de reglementări normative s-ar încălca principiul independenței și libertății în stabilirea structurii interne, a scopurilor și activităților proprii unei organizații necomerciale.

Deși autorul proiectului a acceptat obiecția enunțată, modificări în acest sens nu au fost efectuate, prin urmare, obiecția se menține.

Suplimentar, cu privire la mențiunea din Analiza impactului de reglementare privind apartenența la o organizație profesională pentru unii fermieri (care nu sunt membri ai vreunei asociații sectoriale sau profesionale), camera agricolă fiind unica organizație care le va prezenta și apăra interesele, dar și drepturile în raport cu alte organizații, instituții publice și private, dar și autorități publice, menționăm că Curtea Constituțională a reținut că prin lege pot fi instituite organizații profesionale, investite cu competențe ale statului, care nu pot fi echivalate cu asociațiile obștești (*Hotărârea Curții Constituționale nr. 13/2015 (instituirea Colegiului Medicilor)*, § 48).

Organele profesionale instituite prin lege nu pot fi considerate asociații în sensul dreptului la asociere, or, legislatorul le-a înzestrat cu statut de organizație profesională, atribuindu-le prerogative de interes public (*Hotărârea Curții Constituționale 13/2015 (instituirea Colegiului Medicilor)*, § 59).

Comisia Europeană a admis că, în general, libertatea de asociere implică libertatea de a nu se asocia sau de a nu adera la o asociație, cu excepția asociațiilor de drept public.

Camerele agricole nu reprezintă o organizație profesională a fermierilor, prin urmare ministerul nu poate institui camera agricolă atribuindu-i calificativul de organizație profesională cărora să le delege anumite competențe din domeniul agricol.

Curtea Constituțională în jurisprudența sa a menționat că nu poate reține alegațiile care echivalează statutul organizațiilor profesionale instituite prin lege în anumite domenii cu cel al organizațiilor obștești care activează pe segmente specifice (*Hotărârea Curții Constituționale nr. 13/2014 § 58*).

Ținând cont că, după competență camerele agricole nu sunt investite cu atribuții care țin în mod exclusiv de competența unui organ profesional, camerele agricole nu pot fi echivalente cu organ profesional cu statut de instituție publică.

În ceea ce privește art. 21 alin. (1) din *Legea nr. 187/2022 cu privire la condominiu*, menționăm că la baza asocierii în condominiu este **bunul comun** (*Hotărârea Curții Constituționale nr. 20/2016 (calitatea de membru al asociației, de coproprietari în condominiu), § 64*).

Prin constituirea asociațiilor de coproprietari în condominiu legislatorul a urmărit scopul de a proteja unele interese de ordin general. Or, administrarea și gestionarea în bune condiții a proprietății comune nu se poate realiza decât în cadrul unei structuri asociative. Prin urmare, impunerea creării asociațiilor de coproprietari prin lege nu este un scop în sine, dar este o cale de asigurare a procesului de întreținere a blocurilor locative pentru interesul comun al tuturor coproprietarilor (*Hotărârea Curții Constituționale 20/2016 (calitatea de membru al asociației de coproprietari în condominiu), § 66*).

În concluzie, așa cum reiese din practica Curții Europene, o instituție de drept public, înființată de legiuitor nu este o asociație în sensul art. 11. În mod similar, asociațiile profesionale și organismele legate de ocuparea forței de muncă nu intră în sfera de aplicare a art. 11. De regulă, obiectivul acestor organisme, instituite prin lege, este acela de a reglementa și promova profesiile pe care le reprezintă, exercitând totodată funcții importante de drept public, pentru protecția publicului. Prin urmare, acestea nu pot fi comparate cu asociațiile de drept privat sau cu sindicatele, dar fac parte integrantă din structurile statului.

Totodată, Ministerul Justiției a menționat că, ținând cont că persoana devine membru al asociației în mod benevol, se deduce ideea că și cotizațiile anuale de membru se achită benevol, acestea constituind surse de venit ale asociației care sunt achitate doar de membri. Remarcăm că, urmare adoptării proiectului în formula propusă de autor, cotizațiile de membru riscă să fie transformate în datorii,

care vor fi executate silit (eventual din motiv că persoanele nu vor cunoaște că au fost incluse în calitate de membri ai camerei agricole).

Adițional, subliniem că, deși potrivit art. 2 din proiect camerele agricole se constituie de fermieri, proiectul enumeră exhaustiv camerele agricole care urmează a fi constituite. Astfel, deși aparent fermierii ar avea discreția de a crea camere agricole, prin art. 5 și anexă de fapt fermierii sunt limitați. Totodată, nu este clară situația în care nu se vor forma grupele de inițiativă și nu se va convoca adunarea generală în vederea constituirii camerelor agricole, or, așa cum am menționat în prezentul aviz, autoritățile publice nu pot interveni în activitatea asociațiilor obștești.

Din punct de vedere redacțional:

1. La art. 1 alin. (1) lit. e) se va revizui obiectul legii, or, organele de conducere și de control, modul de numire, competența și durata mandatului acestora se indică în statutul organizației necomerciale (a se vedea art. 12 alin. (2) din *Legea nr. 86/2020*). În acest context, din proiect se vor exclude prevederile ce țin de statut.

2. La art. 1 alin. (2) lit. b) întru corectitudinea redactării se va face referință la aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

3. La art. 2 propunem ca alineatul introductiv să fie formulat după cum urmează: „În sensul prezentei legi se utilizează noțiunile definite în *Legea nr. 71/2023* cu privire la subvenționarea în agricultură și mediul rural, precum și următoarele noțiuni:”. În acest context, din conținutul art. 2 se vor exclude noțiunile definite în respectiva lege.

4. La art. 6 lit. a) remarcăm că promovarea politicilor agricole ține de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și nu poate fi atribuită asociațiilor obștești. Respectivii subiecți pot fi antrenați în procesul de elaborare a eventualelor proiecte de acte normative. Adițional, se va exclude dublarea art. 6 lit. a) și d) cu art. 7 lit. a), b) și i).

5. La art. 7 lit. a), textul „instituții, organizații” se vor exclude, or, termenul „entități” cuprinde inclusiv instituții și organizații (obiecție valabilă și în denumirea art. 33, art. 33 alin. (3)).

6. La art. 7 lit. d) se va revedea atribuția camerelor agricole de a asigura asistență tehnică și de specialitate, economică și managerială persoanelor fizice și juridice (care nu sunt membrii camerei agricole) care desfășoară activități conexe sectorului agricol în mediul rural, acest aspect fiind în dezacord cu conceptul creării respectivelor asociații. Persoanele fizice sau juridice, altele decât fermierul, care desfășoară activități conexe sectorului agricol din mediul rural vor putea fi asistate de camerele agricole doar în condițiile deținerii calității de membru în temeiul art. 8 din proiect. Adițional, se va determina care activități se vor considera „conexe sectorului agricol”.

7. Art. 8 necesită a fi reanalizat pentru a putea determina cu exactitate persoanele care vor putea avea calitatea de membru în camerele agricole. În contextul în care se menționează **persoanele fizice** care dețin în proprietate sau posesie și folosință cel puțin 2 hectare de teren agricol arabil și/sau cel puțin 1 hectar de teren ocupat de culturi perene sau legume în câmp deschis, sau cel puțin 0,1 hectare de legume pe teren protejat ori un număr de animale mai mare decât cel prevăzut de Legea nr. 221/2007 privind activitatea sanitară veterinară pentru exploatațiile nonprofesionale, se poate interpreta că toate persoanele fizice care dețin în proprietate cel puțin 2 hectare de teren agricol (eventual loturi pe lângă casă), ar deveni în temeiul legii membrii camerelor agricole. În cazul în care intenția a fost de a include gospodăriile țărănești, remarcăm că, respectivele urmează să dețină statut de persoane juridice.

8. La art. 8 alin. (3) se va examina situația în care persoana fizică deține terenuri agricole în mai multe regiuni și ar avea nevoie de suportul altei camere agricole decât ce a cărui membru este. Totodată, nu este necesară referința la fermier în contextul în care se face referință la persoane fizice și juridice prevăzute la alin. (2) lit. b).

9. Art. 8 alin. (5) se va reexamina pornind de la faptul că pot fi persoane care au obținut calitatea de membru în mod benevol, însă ulterior se încadrează în categoria celor care sunt membri în temeiul legii.

10. Art. 9 alin. (3) lit. e) se va revizui prin prisma obiecțiilor conceptuale expuse supra.

11. Art. 10 alin. (2) este conceptual greșit, deoarece aprobarea statutului nu poate preceda constituirea camerei agricole. Astfel, nu poate fi reglementată de statut convocarea adunării de constituire a camerei agricole.

12. La art. 11 alin. (1) remarcăm că termenul „sediul” se aplică doar persoanelor juridice, în cazul persoanelor fizice fiind vorba de domiciliu.

13. La art. 11 alin. (2), menționăm că camerele agricole constituie organizații necomerciale de drept privat, prin urmare formarea grupului de inițiativă separat pentru fiecare cameră agricolă regională nu poate fi constituită conform unei proceduri aprobate de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

14. La art. 11 alin. (3) se va analiza modul de implementare a normei și anume, cum grupul de inițiativă va identifica potențialii membri ai camerei agricole, datele privind proprietarii sau deținătorii terenurilor agricole fiind cu caracter personal. Acest aspect este unul foarte important, deoarece de el depinde convocarea adunării generale și stabilirea caracterului deliberativ al acesteia.

15. La art. 12 alin. (1) lit. b) și art. 16 alin. (2) lit. g) se va examina atribuția adunării generale de a aproba lista membrilor camerei agricole. Astfel, se deduce ideea că în lipsa unei astfel de aprobări, persoanele care au obținut calitatea de

membru în temeiul legii nu vor deține această calitate. Mai mult, nu este judicios a stabili obligativitatea calității de membru și concomitent a prevedea aprobarea acestui statut.

16.La art. 12 alin. (2)-(4) se va revedea referința la membri, or, până la constituirea camerei agricole vorbim de potențialii membri (termenul utilizat la art. 11 din proiect).

17.Cerința indicată la art. 12 alin. (6) din proiectul legii privind avizarea de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a procesului-verbal al adunării generale constituie o îngrădire a dreptului la libera asociere, or, legea nu permite un control preliminar asupra exercitării acestui drept.

18.La art. 13 alin. (2) cerințele față de statut se vor conforma la prevederile din *Legea nr. 86/2020*.

19.Deși la art. 14 alin. (4) se face referință la fondatorii camerei agricole, în proiect lipsesc prevederi în acest sens. Astfel, se va determina cine va putea avea calitatea de fondator a camerei agricole.

20.La art. 14 alin. (2) lit. e) nu este clară cerința prezentării informației privind beneficiarul efectiv/beneficiarii efectivi ai camerei agricole.

21.Dispoziția de la art. 14 alin. (3) se va exclude ca fiind excedentă, or, prevederile acesteia rezultă din art. 3 din *Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali*.

22.La art. 16 alin. (2) lit. d) se consideră inutilă stabilirea limitei cuantumului cotizației de membru în statut, deoarece atât statutul, cât și mărimea cotizației de membru se aprobă de adunarea generală.

23.La art. 16 alin. (2) lit. i) opțiunea fondării societăților comerciale de către camerele agricole este în dezacord cu scopul creării acestor asociații, motiv pentru care necesită a fi revizuită.

24.Dispozițiile de la art. 16 alin. (4) din proiectul legii cu privire la modul de adoptare a hotărârilor adunării generale contravin dispozițiilor de la art. 18 alin. (4), or, potrivit art. 16 normele privind modul de adoptare a hotărârilor vor fi incluse în statutul camerelor agricole regionale, iar art. 18 indică în lege numărul necesar de voturi pentru adoptarea hotărârilor.

25.Art. 17 alin. (2) nu este corelat cu art. 16 alin. (2) care prevede aprobarea de adunarea generală a bugetului anual și a modului de utilizare a acestuia. Astfel, bugetul camerei regionale urmează a fi aprobat până la finele anului dar nu după încheierea anului financiar.

26.Art. 17 alin. (5) propunem să se precizeze că informarea membrilor va avea loc prin modalitățile prevăzute în statut.

27.La art. 21 nu se consideră judicioasă stabilirea unui număr atât de mare de membri ai Consiliului camerei care este un organ de conducere. Astfel, în primul

rând, vor putea fi cazuri când din insuficiența membrilor nu vor putea fi alese atâtea persoane în Consiliu, sau nu vor fi doritori de a fi membrii Consiliului, iar în al doilea rând vor putea fi create blocaje pentru convocarea și luarea deciziilor. Propunem să se lase la discreția membrilor camerelor agricole determinarea numărului membrilor Consiliului camerei.

28.La art. 21 alin. (5) lit. b), cuvântul „relațiile” se va substitui cu cuvântul „raporturile”.

29.La art. 23 alin. (2) lit. f), se va preciza unde se va publica raportul anual cu privire la activitatea camerei agricole.

30.La Capitolul IV nu este clar determinată ierarhia dintre Camera agricolă Națională și camerele agricole regionale, finanțarea, precum și calitatea de membru în respectivul. Astfel, deși la art. 30 lit. e) se face referință la bugetul separat al Camerei Agricole Naționale și aprobarea mărimii cotizației de membru, în proiect lipsesc prevederi la acest aspect.

31.La art. 27 alin. (8), se va revizui referința la Consiliul Național deoarece pare să fie greșită.

32.La art. 34 remarcăm că, în măsura în care nu s-a precizat tipul camerei agricole (națională sau regională) articolul se va aplica tuturor camerelor agricole, însă nu toate modalitățile de finanțare ar fi aplicabile Camerei Agricole Naționale.

33.În parafa de aprobare a anexei se va indica actul normativ al cărui element constitutiv este.

34. În partea ce ține de denumirea organizațiilor necomerciale indicată în anexă, remarcăm că, potrivit art. 4 alin. (1) din Legea nr. 86/2020 organizația necomercială își desfășoară activitatea sub o denumire care trebuie să conțină:

a) forma juridică de organizare, după caz: „Asociația Obștească”, „Fundația”, „Instituția Privată”;

b) denumirea propriu-zisă.

Secretar de stat

Stanislav COPEȚCHI

Digitally signed by Copețchi Stanislav
Date: 2024.02.01 09:30:41 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Ex: D.Bacalim, m. 18¹
Tel: 022 20-14-35
diana.bacalim@justice.gov.md